

Prirážka za cestovanie bez platného prepravného dokladu -

Legitímne (sankčné) zmluvné dojednanie c/a nekalá podmienka v prepravných zmluvách

(autor: Mgr. Tomáš Čík, advokátsky koncipient)

Do pozornosti našich recipientov dávame z pohľadu spotrebiteľského prostredia mimoriadne zaujímavú aktualitu. *In concreto* ide o posúdenie okamihu vzniku zmluvného vzťahu medzi poskytovateľom služby a spotrebiteľom, a s tým spojené konzekvencie v podobe aplikácie pomerne priaznivej únijnej regulácie postavenia spotrebiteľa (ochrana slabšej strany), a tiež identifikovanie charakteru sankčnej podmienky obsiahnutej vo všeobecných prepravných podmienkach železničného podniku a následná analýza kompetencií vnútroštátneho súdu. V tomto kontexte prikladáme v prílohe **recentný rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 7.11.2019, sp. zn. C-349/18 až C-351/18 v spojených veciach Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (ďalej len „NMBS“ alebo „Belgická štátna železničná spoločnosť“) c/a Mbutuk Kanyeb, Larissa Nijsova, Jean – Louis Anite Dedroog (ďalej spoločne len „žalovaní“)** o zaplatenie sadzobných prirážok za cestovanie vo vlaku bez prepravného dokladu (ďalej len „rozsudok“), v ktorom Súdny dvor EÚ **podal záväzný výklad článku 9 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 zo dňa 23.10.2007 o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej preprave (ďalej len „nariadenie č. 1371/2007“), ako aj článku 2 písm. a) a článkov 3 a 6 smernice Rady 93/13/EHS zo dňa 5.4.1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica Rady 93/13/EHS“).**

V nasledujúcej časti poukazujeme na meritum vyššie identifikovaného sporu. V priebehu rokov 2013 až 2015 sa žalovaní nezávisle od seba dopustili opakovaného porušenia prepravných podmienok NMBS spočívajúceho vo využívaní prepravných služieb štátneho podniku bez platného prepravného dokladu. Spoločnosť NMBS ponúkla žalovaným v rámci mimosúdneho urovnania vzniknutej situácie: a) uhradiť sumu cestovného zvýšenú o prirážku (tzv. vlakovú tarifu) alebo b) v lehote 14 dní od zistenia porušenia zmluvných povinností zaplatiť paušálnu sumu vo výške 75 eur (eventuálne uhradiť príslušné cestovné zvýšené o 60 eur). Po uplynutí 14 dňovej lehoty mali žalovaní vo veci samej možnosť zaplatiť paušálnu sumu vo výške 225 eur alebo uhradiť príslušné prepravné zvýšené o 200 eur. Keďže žiadny zo žalovaných vo veci samej nevyužil ani jednu z poskytnutých možností, SNCB ich žaloval na vnútroštátnom súde o zaplatenie 880,20 eur, 1.103,90 eur, resp. o zaplatenie 2.394,- eur. Vnútroštátny belgický súd sa v predmetnom spore obrátil na Súdny dvor EÚ (ďalej len „SD EÚ“) s návrhom na začatie prejudiciálneho konania. Svoj návrh odôvodnil tým, že v prejednávanej veci je *ex offio* povinný preskúmať uplatnenie ustanovení týkajúcich sa nekalých zmluvných podmienok, pričom teória nekalých podmienok predpokladá existenciu zmluvy, ako termínu európskeho práva (právomoc podať záväzný výklad pojmu „zmluva“ vrátane súvisiacich otázok patrí práve SD EÚ).

V tomto konkrétnom prípade považoval vnútroštátny belgický súd zo strany SD EÚ za kľúčové najmä ustálenie okamihu vzniku záväzkovo – právneho vzťahu medzi železničným podnikom a cestujúcim. Rovnako tak považoval za nevyhnutné zodpovedanie právnej otázky či úniové právo (konkrétne čl. 6 smernice 93/13/EHS) umožňuje vnútroštátnemu súdu v prípade identifikovania nekalej zmluvnej podmienky obsiahnutej v spotrebiteľskej zmluve jej moderáciu alebo dokonca jej nahradenie všeobecnou právnou úpravou.

K nastolenej problematike osobitne poukazujeme na kľúčové body predmetného rozsudku Súdneho dvora EÚ:

Podľa bodu 37 rozsudku „Z konštatovaní uvedených v predchádzajúcich bodoch odôvodnenia teda vyplýva, že na jednej strane železničný podnik tým, že umožňuje voľný prístup do svojho vlaku, ako aj cestujúci tým, že nastúpi do tohto vlaku, aby sa prepravil, prejavujú svoju súhlasnú vôľu vstúpiť do zmluvného vzťahu, takže podmienky potrebné na preukázanie existencie prepravnej zmluvy sú v zásade splnené.“

Podľa bodu 49 rozsudku „**Znenie článku 3 bodu 8 nariadenia č. 1371/2007 a kontext, do ktorého patrí toto ustanovenie, vedú v dôsledku toho k záveru, že pojem „prepravná zmluva“ v zmysle uvedeného ustanovenia treba na účely tohto nariadenia chápať ako zmluva nezávislá od držby zo strany cestujúceho prepravného dokladu, a v tom zmysle, že zahŕňa situáciu, keď cestujúci nastúpi do voľne prístupného vlaku s cieľom prepraviť sa bez toho, aby si kúpil prepravný doklad.**“

Vo vzťahu k sankčným zmluvným podmienkam SNCB (tvoriacim súčasť všeobecných prepravných podmienok podal SD EÚ nasledovný výklad relevantnej normy:

Podľa bodu 64 rozsudku „Na základe týchto spresnení vychádza Súdny dvor z predpokladu, ktorého správnosť bude musieť overiť vnútroštátny súd, že zmluvná podmienka, ktorú má v úmysle vyhlásiť za nekalú, nie je vylúčená z pôsobnosti smernice 93/13 na základe jej článku 1 ods. 2.“

Podľa bodu 66 rozsudku „Súdny dvor vyložil toto ustanovenie (pozn. autora: čl. 6 smernice 93/13/EHS) v tom zmysle, že vnútroštátny súd musí vyvodiť všetky dôsledky, ktoré podľa daného vnútroštátneho práva vyplývajú z takého zistenia, s cieľom zabezpečiť, aby touto podmienkou nebol spotrebiteľ viazaný.“

Podľa bodu 67 rozsudku „Súdny dvor tiež už rozhodol, že keď vnútroštátny súd konštatuje neplatnosť nekalej podmienky v zmluve uzatvorenej medzi podnikateľom a spotrebiteľom, **článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu právnomu pravidlu, ktoré umožňuje, aby vnútroštátny súd doplnil túto zmluvu tak, že zmení obsah tejto podmienky (rozsudky z 30.4.2014 Kásler a Káslerne Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 77, ako aj citovaná judikatúra a z 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 53). Konkrétne Súdny dvor rozhodol, že toto ustanovenie nemožno vykladať v tom zmysle, že umožňuje vnútroštátnemu súdu v prípade, keď konštatuje nekalú povahu sankčnej zmluvnej podmienky uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, znížiť výšku sankcie uloženej spotrebiteľovi namiesto povinného neuplatnenia celej predmetnej zmluvnej podmienky na uvedeného spotrebiteľa (rozsudky z 30.5.2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, bod 59, ako aj z 21.1.2015, Unicaja Banco a Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 29).**“

Odhliadnuc od uvedeného, SD EÚ pripustil výnimku z vyššie prezentovanej zásady, keď rozhodol, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13/EHS nebráni tomu, aby vnútroštátny súd na základe zásad kontraktuálneho práva revidoval nekalú zmluvnú podmienku tým, že ju nahradí vnútroštátnym ustanovením dispozitívnej povahy (uvedené je však podľa európskej judikatúry obmedzené výlučne na prípady, kedy by vyhlásenie nekalej zmluvnej podmienky malo za následok zrušenie celej zmluvy, v dôsledku čoho by bol spotrebiteľ vystavený obzvlášť škodlivým následkom). V predmetnom prípade a s výhradou overení, ktoré prináleží realizovať vnútroštátnemu súdu však SD EÚ nevzhliadol dôvod na to, aby eventuálne vyhlásenie spornej sankčnej zmluvnej podmienky za neplatnú mohlo viesť k zrušeniu zmlúv *en bloc*, a tým k vzniku obzvlášť škodlivého následku pre spotrebiteľov.

Z citovaného rozsudku možno abstrahovať, že cieľom supranacionálnej právnej úpravy je s ohľadom na dikciu odôvodnenia 1, 2 a 3 nariadenia č. 1371/2007 najmä stanovenie pravidiel, pokiaľ ide o uzatváranie prepravných zmlúv, ochrana práv cestujúcich v železničnej preprave v rámci

spoločnej dopravnej politiky a zároveň potreba dosiahnutia vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa v oblasti dopravy (s ohľadom na postavenie spotrebiteľa ako slabšej strany v prepravnej zmluve).

Kompletné znenie rozsudku Súdneho dvora EÚ zo dňa 7.11.2019, sp. zn. C-349/18 až C-351/18 v spojených veciach Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen c/a Mbutuk Kanyeb, Larissa Nijsova, Jean – Louis Anite Dedroog nájdete na n.u. odkaze:

<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62018CJ0349&lang1=sk&type=TXT&ancre=>